

5. A tulajdonnevek egyéb nyelvészeti és nem nyelvészeti kutatások számára szolgáltatnak vizsgálati anyagot az alábbi tanulmányokban. DIETER STELLMACHER német egyesületnevek nyelvjárási jegyeit, az azokhoz kapcsolódó beszélői attitűdöt mutatja be (592–601). ERIKA WINDERBERGER-HEIDENKUMMER a tulajdonnévi frazémákat (azaz a többrészes, szemantikailag transzparens neveket) elemzi két nyelvészeti terület, a frazeológia és a névtan szemszögéből (639–668). ANGELIKA BERGIEN a nevek városmarketing-kampányokban betöltött szerepét elemzi, imázsfaktorként mutatva be a szlogenekben szereplő városneveket, illetve híres személyek neveit; esettanulmányként a magdeburgi Otto-kampányt ismerteti (40–52).

Az ismertetett szám egyetlen nem névkutatással foglalkozó cikkét INGE BILY közli: egy nyelvtörténeti kutatás eredményeit összegzi, amelynek során a szász-magdeburgi jog kelet- és közép-európai vonatkozásait vizsgáló interdiszciplináris akadémiai projekt keretében egy ócseh szöveg jogi terminusait vizsgálta, ócseh és újfelnémet terminológiai megfeleléseket elemezve (azaz átvételeket, fordításokat, egyéb megoldásokat) (61–77).

6. A kötet egy recenzióval zárul, VOLKMAR HELLFRITZSCH a német családnévatalasz 6., a hatalmas projektet tartalmilag lezáró kötetét ismerteti.

PÓCZOS RITA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2534-6265>

Debreceni Egyetem

Bölcsészettudományi Kar

Rivista Italiana di Onomastica 23. (2017)

Főszerkesztő: ENZO CAFFARELLI. Società Editrice Romana – ItaliAteneo, Róma. 916 lap
(1. 434 lap, 2. 482 lap)

A RION. 2017. évi két kötetének összterjedelme 918 oldal, így anyagukat csak vázlatosan tudjuk bemutatni. A 2. kötet a nemrég elhunyt jeles névtanos, Davide De Camilli emlékének van dedikálva.

1. Tanulmányok, kisebb közlemények, vitacikkek. A 26 tanulmány szerzői túlnyomórészt olaszok, így a tanulmányok nagyobb része is olasz vonatkozású.

Ebben az évfolyamban a személynevekről nyolc tanulmány szól: A. FADELLI az északi Pordenone járás három falvának feltűnően nagy számú kettős családnévről ír (35–39); P. MARTÍNEZ LIMA gallego-portugál ragadványneveket, illetve ezek családnévi továbbélését vizsgálja (71–88); X. BALLESTER a *Hernandis* és a *Ferrandis* családnévek katalán, illetve kasztíliai eredetét elemzi (89–92); P.-H. BILLY a 14. századi *Serrescudiero* név etimológiájának megfigyeltére tesz kísérletet (93–95); R. BRACCHI a *Moncechi* családnév és a *Moncecco* helynév összefüggéseit tárta fel (106–108), illetve *Seneca* nevének köznevesült változatait és jelzős kapcsolatait gyűjtötte össze (481–498); R. RANDACCIO a *Ciceruacchi* nevet elemezte (513–522); E. CAFFARELLI a kitétt gyermekeknek adott nevekkal kapcsolatos európai, illetve itáliai névadási stratégiákat foglalta össze (580–607).

A helynevekről szóló tíz tanulmány a következő: E. DE ALBENTIS az önkormányzatoknak az olasz egység létrejötte és a faszizmus kora közötti időszakban véghezvitt „központi racionalizációját” (azaz: sok kis önálló egység összevonását) és ennek következtében számos helynév eltűnését tárgyalja (21–34); F. DEGL’INNOCENTI az 1941 után Itáliához csatolt dalmát és szlovén részek utcanévváltozásait veszi górcső alá, elsősorban Ljubljana, Split és Sušak helységekben (41–69); L. FLÖSS néhány helynév (*Bàfelan, Malga Bòfetal*) etimológiájáról vitázik G. RAPELLIvel (98–102), illetve a trentinói *Lóver, Lóvro* helynevekre ad új magyarázatot (523–525); M. PITTAU a *Genova, Ginevra* helynevekre ad új etimológiát (103–105); E. CAFFARELLI az Itáliában a hajléktalanok számára biztosított ún. települési lakcímekekről ad áttekintést, öt alcsoportba sorolva ezeket (149–158), illetve a 2013–2017 között, szintén települések összevonásával született többtagú helyneveket vizsgálja (560–564); A. ROSSEBASTIANO levéltári adatokkal is dokumentálja a középkori Piemont *Communie* ’a faluközösség közös földterületei’ és *Donie* ’az urasági földek’ intézményeiről írt összefoglalását (453–479); M. MAXIA a középkori szárd *Patata de Cunucla* helynév etimológiáját fejtegeti (608–610); G. ZARRA a *Porto – Oporto* nevek összefüggéseiről értekezik (611–616).

Az egyéb névfajtákról szóló hat tanulmány a következő: M. DEL SAVIO Aragóniai I. Ferdinánd vadászólymainak a nevére ad összefoglalást (110–119); E. CAFFARELLI amerikai elnökök családnévének köznevesülésére gyűjtött adatokat (120–128); L. PIACENTINI az olasz Touring Club Italiano (a fasiszta időkben kikényszerített) kényszerű névváltoztatásának történetét írja le (129–148); M. MAXIA a *Pasqua* ’húsvét’ szó (az olaszban tulajdonnév) további négy, a szárd nyelvben meglévő jelentését mutatja be (499–512); E. DE ALBENTIS az olasz hajónevekről ad történeti áttekintést (527–549); M. CASTIGLIONE a játékautomaták, illetve „pénznyelő játékok” megnevezéseit mutatja be egy palermói vizsgálat alapján (552–559).

Több alcsoportba is besorolható lenne két szerző munkája: P. D’ACHILLE írásának témája híres csatahelyszínek neve (*Magenta, Solferino*) és a belőlük megalkotott színevek kérdésköre (15–19); A. GALKOWSKI összefoglalása pedig a helynevek és az intézménynevek kategóriája között elhelyezkedő olasz repülőternevekről szól (565–578).

2. Minima onomastica. A 2016-os évfolyamban elindított rovat továbbra is igen népszerű a RION. szerzői körében, ugyanis a két kötetben (arányosan megfelelően) összesen 42 egyoldalas írás látott napvilágot. A rövid írások tematikája igen változatos (pl. több olasz hely- és családnév etimológiájának pontosítása, az olasz gyártású biciklik márkanevei, Ferenc pápa ragadványnevei). Szerepel e rövid tanulmányok között FÁBIÁN ZSUZSANNA két írása is a *Filatorigát* helynév olasz vonatkozásairól (169), illetve a hazai kéményseprőipar olasz gyökereiről és a hozzá kapcsolódó olasz eredetű családnév-anyagról (627).

Szemle. E rovatok gazdagsága ezúttal sem tesz lehetővé alaposabb beszámolót. 23 terjedelmesebb könyvrecenzió és 6 további (szintén a recenzens nevével is jelzett) tanulmányt ismertető íráson túl 49 egyéni és gyűjteményes kötetnek, 20 szótárnak és 25 névtani folyóiratnak (köztük a Névtani Értesítő 2016. évfolyamának; 722–723) a tartalmával is megismerkedhetnek az olvasók. Az ismertett munkák között két magyar vonatkozású van (mindkettő FÁBIÁN ZSUZSANNA összefoglalója: 698–700, 671–672): A nyelv-földrajztól a névföldrajzig című konferenciasorozat VÖRÖS FERENC által szerkesztett kötet (Szombathely, Savaria University Press, 2015) és HARDI TAMÁS e kötetben (187–211)

publikált írása (A földrajzi nagyterek értelmezése a szomszédos államokban egy felmérés alapján).

Rendezvények. A rovat a 2016 nyara és 2018 májusa között a világ minden táján már lezajlott vagy tervezett névtani eseményekről közöl beszámolót vagy előzetest, némi rendezvényről mindkét számban is, mint például a debreceni ICOS-kongresszusról (312, 770). Meg van említve (a szervezők és az előadók nevével) a Károli Gáspár Református Egyetemen 2016 szeptemberében megrendezett Névtan és terminológia 5. Névtan és identitás című konferencia is (312–313).

Folyamatban levő munkák, események. A rovatban több tucat olasz és nemzetközi eseményről, projektmunkáról, felhívásról, újonnan megjelent vagy kiadás előtt álló könyvről stb. számol be a főszerkesztő. A következő híreket emeljük ki közülük: a Torinói Egyetemen folytatódnak a kített gyermekek nevével kapcsolatos kutatások (350–352); M. MAXIA gondozásában új szárd történeti-etimológiai névszótár készül (382), M. BONIFACIO pedig isztriai névszótárat állít össze (797); megjelent a PatRom. 2. kötete (793–794); a Nomina régebbi számai már az interneten is elérhetők (823). A migrációnak a nevekkel kapcsolatos vonatkozásairól is esik szó két rövid írásban: a franciaországi migránsok utónévválasztásáról (382) és a migránsok családnévének svédországi kiejtéséről (809–810). Mindkét kötetben szó esik arról a felhívásról, amelyet névkutatók adtak közre az olasz névállományban Alto Adige tartományban való további fenntartása érdekében (355–357, 795–797). Beszámol a folyóirat arról is, hogy 2016-ban PÓCZOS RITA nyerte el a Kiss Lajos-díjat (810), továbbá rövid előzetest közöl FÁBIÁN ZSUZSANNÁNAK a debreceni ICOS-kongresszusra készült előadásáról, melyben a szerző magyarországi olasz eredetű családok nevei és bizonyos jellegzetes foglalkozási csoportok közötti összefüggésekre hívja fel a figyelmet (810–811).

Névgyakorisági vizsgálatok. E rovatban E. CAFFARELLI elemzése szerepel az olasz családnévállomány változásairól (825–846): általános módszertani fontossága miatt a vizsgálatot részletesebben is leírjuk. A szerző a 2000. évi olasz telefonkönyv (SEAT PagineGialle) családnévadatait veti össze az aktuális névstatistikai adatokkal (ISTAT 2012: száz nagy és közepes önkormányzat családnévei), és azt vizsgálja, hogy az 1000 leggyakoribb olasz családnév körében melyek kerültek előbbre és melyek hátrább a gyakorisági rangsorban. A vizsgálat két fontos eredményt hozott: először is dokumentálta, hogy igaz az az eddig is gyanított feltételezés, hogy a telefon-előfizetők jegyzéke nem megbízható adatbázis névgyakorisági vizsgálatok készítéséhez; másodsor pedig kimutatta, hogy a 2012-es statisztikai adatok alapján a déli családnevek tendenciaszerűen előbbre kerültek a rangsorban, az északiak pedig hátrább (ezek közül többet részletesen is elemez a szerző). Így azután valószínűsíthető, hogy a ma még leggyakoribb *Rossi* családnevet egy évtized múlva már meg fogja előzni a déli *Russo* változat. A vizsgálatot CAFFARELLI kiegészítette az E. DE FELICE által 1981-ben szintén telefonkönyvi adatok alapján készített – és máig sokak által hivatkozott – névgyakorisági lista rövid összevetésével is, kijelentve, hogy a neves genovai professzor adatai immár csak „egy 60–70 évvel korábbi Itália családneveinek értékes történelmi dokumentációjaként” foghatók fel.

Széljegyzetek. Ennek a főszerkesztő által összeállított, névadással, névváltoztatással, névhasználattal kapcsolatos, kisebb fontosságú nemzetközi hírekkel, kuriózumokkal foglalkozó rovatnak a hírei közül most csak néhányat említünk. Az olasz Nomix névportál a gyermekek nevének megválasztásához ad „irányelveket” (<http://www.nomix.it/news-618-7-errori-da-evitare-nella-scelta-del-nome-di-un-bambino.php>): a családnév ne rímeljen

az utónévvvel (*Isabella Stella*); ne legyen ugyanaz a két név és egyúttal legyen világos, hogy melyik a családnév és melyik az utónév (*Rosa De Rosa*, vö. *Gábor Gábor*); ne szüllessen nevetséges névlánc (*Lampa Dario*: összeolvasva 'csillár'); ne legyen se túl hosszú, se túl rövid a névlánc; és végül – hiszen „nem Hollywoodban vagyunk!” – kerüljük az angol divatneveket, különösen ha a családnév (túl) egyszerű és gyakori belső név (a *Jennifer Porcu* névben a családnév 'erősen tájshólási: tipikusan szárd és jelentése 'disznó') (388). A szentnévi eredetű helynevek európai sorrendjét vizsgálta egy lengyel kutatócsoport, a térképpel is illusztrált eredmény az Interneten is elérhető (The Map of holy places in Europe, <http://biqdata.wyborcza.pl/biqdata/7,159116,22172206,the-map-of-holy-places-in-europe.html?disableRedirects=true>): sorrendben az első három Franciaország, Spanyolország és Olaszország lett; Magyarország a nyolcadik (az utolsó két helyen Norvégia és Svédország áll, 2–2 ilyen helynévvel (848). Egy 2016-ban publikált felmérés alapján a francia utcanévek között a leggyakoribb névadók: *Charles De Gaulle*, *Louis Pasteur* és *Frédéric Mistral* (<http://m.slate.fr/story/116421/rues-departements-heros-regionaux>) (848–849).

Nekrológok. 2016–2017-ben a következőkben felsorolt névtanos kollégáktól kellett búcsút vennie a RION-nak: Tullio De Mauro (1932–2017), Aldo Luigi Prosdócimi (1941–2016), Heinz Jürgen Wolf (1936–2016), Eduardo Blasco Ferrer (1956–2017), Davide De Camilli (1938–2017), Ojars Buš (1944–2017).

A 2016. év (olasz vonatkozású) névtani bibliográfiája (855–882). 2017-ben is a RION. főszerkesztője, E. CAFFARELLI bizonyult a legtermékenyebb szerzőnek (több mint két oldalon felsorolt publikációkkal, melyek között 9 recenzió és 5 nekrológ is van, 858–860). Az olasz szerzők közül öt követi LEONARDO TERRUSI (6 írással), MASSIMO PITTAU és ROBERTO RANDACCIO (6–6 írással). Magyar szerző a bibliográfiában: FÁBIÁN ZSUZSANNA (összesen 5 írás: 865, 878) és GYÖRFFY ÉRZSÉBET (1 angol nyelvű írása mentális térképek szocioonomasztikai vizsgálatáról: 869).

FÁBIÁN ZSUZSANNA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3597-8773>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Onomastica 61. (2017)

Főszerkesztő: BARBARA CZOPEK-KOPCIUCH. Polska Akademia Nauk – Komitet Językoznawstwa i Instytut Języka Polskiego, Kraków. 1. 327 lap, 2. 476 lap

A lengyel névtani folyóirat 2017-ben két kötetben jelent meg. Az alábbiakban a tanulmányokat eredeti sorrendjükben ismertetem.

1. Az első kötet élén kapott helyet a 2016 végén elhunyt Zofia Zierhofferowa munkásságának a méltatása, illetve a már lezárt életmű teljes bibliográfiája (5–14).

A névtan és a jelenkori kultúra. E tematikus egység első szerzője, JURAJ HLADKÝ szerint a tulajdonnevek egy-egy kisebb-nagyobb közösség kulturális hagyományának a részeként is értelmezhetők. Többek között a mai Szlovákiában lévő Vágvörösvár szlovák neveinek a példája kapcsán írja, hogy noha a település hivatalos neve, a *Červeník* már 80 éve